

POUTNÍ KOSTEL NA ZELENÉ HOŘE: Santini do něj zaklel číslo 5

Obnovou cisterciáckého klášterního kostela v Sedlci u Kutné Hory na sebe výrazně upozornil. Talentovaný architekt a stavitel Jan Blažej Santini-Aichel je rázem na roztrhání! Naváže dlouholetou spolupráci s opatem Václavem Vejmluvou a díky jejich souznění vyroste na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou kostel, který nemá ve světě obdoby!

Poslechne boží pokyn

Opat cisterciáckého kláštera ve Žďáře **Václav Vejmluva** (1670–1738) uctívá **Jana Nepomuckého** (asi 1345–1393). Když na jaře 1719 církevní komise otevře hrob tohoto mučedníka ve svatovítské katedrále a objeví jeho neporušený jazyk, energický muž to pochopí jako boží pokyn a okamžitě začne jednat. Rozhodne se, že budoucímu světcovi a zemskému patronovi nechá postavit poutní kostel.

Nápad přišel ve snu

Černý les či Strmá hora se říká kopci nad Žďárem, kde má nový svatostánek vyrůst. Vejmluva vrch nově pojmenuje Zelená hora, a to podle stejnojmenného místa u Nepomuku v západních Čechách, odkud světec pocházel. „Kostel ve tvaru hvězdy prý vnukl Vejmluvovi ve snu sám Jan Nepomucký,“ uvádí současný publicista **Josef Veselý**. Jeho umělecké ztvárnění opat svěří do rukou **Jana Blažeje Santiniho-Aichela** (1677–1723), s nímž už realizoval několik úspěšných projektů.

Stavba na dva roky

Základy poutního kostela Jana Nepomuckého se začínají budovat v srpnu 1719 a napřesrok 16. května (na svátek tohoto patrona) je slavnostně položen základní kámen. O dva roky později je pak nevídaná stavba, která v sobě mísí prvky gotiky a baroka, dokončena. 27. září 1722 – tedy před 300 lety – nový svatostánek vysvětlí olomoucký pomocný (světící) biskup **František Julián von Braida** (1654–1729, na obr.).

Přibude hřbitov

Rozsáhlý požár v roce 1784 poničil žďárský klášter, který je záhy zrušen. Plameny přeskočí také na Zelenou horu – chrámu i ambitu shoří střechy. O obnovu areálu však nikdo nemá zájem. Opravovat se začne až po několika letech, a to na nátlak věřících z okolí. Úřady souhlasí s dalším fungováním kostela pod podmínkou, že bude sloužit pro pohřby. Z toho důvodu je v areálu zřízen hřbitov.

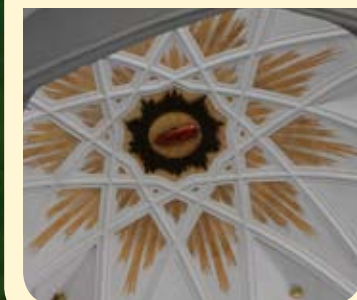
Rozluštěte Santiniho šifru

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou není jediným místem v kraji Vysočina, které je neodmyslitelně spojeno se jménem geniálního stavitele Jana Blažeje Santiniho-Aichela. I za těmi dalšími – neméně magickými – se můžete nyní vydat prostřednictvím šifrovací hry, kterou si určitě užijí luštitelé všech věkových kategorií. Navštívíte při ní další církevní stavby jako kostel v Obyčtově nebo ve Zvoli, ale třeba také zájezdní hostinec v Ostrově nad Oslavou, v němž barokní velikán zanechal svou stopu. Na ty, co se budou pozorně dívat, vytrvají a Santiniho šifru rozluští, čeká na konci hry odměna. Více se dozvíte na www.korunavysociny.cz.

Světlo je všude

Vrcholu kopule kostela v interiéru dominuje velký červený jazyk. Jde o atribut sv. Jana Nepomuckého, který se objevuje také ve tvaru některých lomených oken. Santini všechna okna rozmístil tak šikovně, že uvnitř chrámu není jediný tmavý kout. A jak dodává současná publicistka **Zdeňka Kuchyňová**, „v půdorysu stavby není ani jedna přímá linie, vše je výtčeno kružnicemi“.

Prošpikován symbolikou

Santini i Vejmluva si libují v symbolice čísel, kterou Zelenou horu doslova prošpikují. Nejvýraznější je pětka. Podle legendy se totiž na hladině Vltavy – v místě, kde Jan Nepomucký utonul –, objevila koruna z pěti hvězd. „Samotný chrám je postavený do tvaru pěticípé hvězdy, vede sem pět vchodů, je tu pět kaplí, pět oltářů, pětiúhelník najdete i na původní dlažbě,“ popisuje novou stavbu **Marie Dubová**, bývalá průvodkyně unikátním kostelem.

Útočiště pro poutníky

Práce na zelenohorském areálu pokračují i po Santiniho smrti. Po roce 1735 je dokončen jím navržený ambit okolo kostela. Má půdorys deseticípé hvězdy a je v něm po pěti kaplich a vchodech. Jejich střechy zdobí pět soch s kněžskými ctnostmi, z nichž se ale dodneška dochovaly pouze tři. Ambit sloužil přicházejícím poutníkům jako úkryt před deštěm a někteří v něm i nocovali.

Milan Uram